

תוכן עניינים

מבוא	3
רקע כללי על התופעה	4
הנפגעים מהתופעה	6
המסגרת הנורמטיבית להתמודדות	7
חוק להסדר הימורים בספורט	7
חוק איסור הלבנת הון	8
ההשפעה על צדדים שלישיים	12
משפט משווה	16
הקשיים ביישום החוק על הלבנת הון בספורט	18
הצעה אישית	20
סיכום	22
רשימה ביבליוגרפית	23

מבוא

בעבודה אבקש לבחון האם חוק איסור הלבנת הון¹ יכול להתמודד עם התופעה של הלבנת הון בתחום הספורט בכלל, ובענף הכדורגל בפרט.

מחקרים שנעשו בארץ ובעולם מגלים כי תחום הספורט בכלל, וענף הכדורגל בפרט, מהווים כר פורה לפעילות עבריינית ולהלבנת הון. בשני העשורים האחרונים החלו לזרום בספורט סכומי עתק, והדבר מושך פעילות עבריינית וניסיון להלבין הון. הלבנת ההון יכולה להיעשות במגוון דרכים, כמו השקעת כספים במועדון כדורגל למשל או השקעת כספים בו, רכישת שחקנים באמצעות חוזים בסכומי עתק, באמצעות הימורים והטיית משחקים, ועוד. הקשר בין ענף הכדורגל לבין הלבנת הון בא לידי ביטוי במסמכים של ארגון ה-FATF, ובהמלצות הארגון הוצע כי המדינות תשתפנה פעולה ביניהן כדי להילחם בתופעה, שממן כבר חרגה מתחום המדינות והפכה לתופעה בינלאומית, וכי תוגבר השקיפות והרגולציה בתחום.

כפי שאראה בעבודה, למרות התרחבות התופעה, אין התייחסות קונקרטית בחקיקה הישראלית להלבנת הון בתחום הספורט, וההתמודדות היא באמצעות ההסדרים הכלליים שבחוק איסור הלבנת הון. החריג לכך הוא בתחום ההימורים בספורט, שם ישנה התייחסות קונקרטית של המחוקק לחשש מפני הלבנת הון, אבל מלבד תחום ההימורים, אין התייחסות קונקרטית להלבנת הון בספורט. משכך, אבקש לבחון האם יש בכוחם של ההסדרים הכלליים שבחוק איסור הלבנת הון כדי להתמודד בצורה אפקטיבית עם התופעה.

אבקש לטעון כי בחוק איסור הלבנת הון במתכונתו כיום ישנם מספר "כשלים" שמביאים לכך שההתמודדות של החוק עם התופעה של הלבנת הון בספורט לוקה בחסר. אחד ה"כשלים" הללו נוגע ל"מטרה להסתיר" שבסעיף 3(א) לחוק איסור הלבנת הון. כפי שאראה בעבודה, המשפט הישראלי נקט בנושא זה גישה המצמצמת את האיסור רק למקרים בהם ההסתרה היא של הקשר בין פירות העבירה לעבירה, והאיסור אינו חל על מקרים בהם מטרת ההסתרה היא של עבירת המקור עצמה. גישה זו מנוגדת לגישה בעולם בקשר למטרת ההסתרה, ולדעתי היא מביאה לקושי של החוק להתמודד בצורה אפקטיבית עם הלבנת הון בספורט. "כשלים" נוספים בהם אדון נוגעים להשלכות של חוק איסור הלבנת הון על צדדים שלישיים – על החובות המוטלות על צדדים שלישיים, חובת דיווח או חובת הימנעות ממתן שירות, והאפשרות לחלט רכוש שיש לצדדים שלישיים זכויות בו. כפי שאראה להלן, הכללים שנקבעו בנושאים אלו במשפט הישראלי מביאים לכך שהחוק לא יכול להתמודד בצורה אפקטיבית עם הלבנת הון בספורט, ועל כן אציע הצעה אישית, לפיה במסגרת התייחסות קונקרטית של המחוקק לתופעה של הלבנת הון בספורט, יתקן המחוקק את ה"כשלים" האמורים, על מנת שניתן יהיה להתמודד בצורה אפקטיבית עם הלבנת הון בספורט בכלל, ובענף הכדורגל בפרט.

מבנה העבודה יהיה כדלהלן: בחלק הראשון אציג את התופעה של הלבנת הון בתחום הספורט והכדורגל ברמה העובדתית, ואת ההמלצות של ארגון ה-FATF בנושא. לאחר מכן אציג גם את הפגיעות הנגרמות בעקבות התופעה, ועל כך שמלבד האינטרס הציבורי שנפגע גם ענף הספורט עצמו נפגע מכך. בחלק השני, אסקור היבטים שונים בחוק איסור הלבנת הון, ואדון ב"כשלים" מסוימים בחוק. בחלק השלישי אערוך משפט משווה קצר לגבי חלק מה"כשלים" בהם דנתי בפרק הקודם. בחלק הרביעי, אבהיר כיצד ה"כשלים" בהם דנתי בפרק הקודם מקשים על התמודדות אפקטיבית עם הלבנת הון בספורט. בחלק החמישי, אציע את הצעתי האישית.

¹ חוק איסור הלבנת הון, תש"ס-2000. (להלן: "החוק").

רקע כללי על התופעה

הקשר בין הלבנת הון לבין עולם הספורט מוכר היטב בשני העשורים האחרונים. מתוך עולם הספורט הרחב, נדמה כי הענף שבו באה לידי ביטוי התופעה של הלבנת הון ביתר שאת, הוא ענף הכדורגל.

הקשר בין הלבנת הון לבין ענף הכדורגל נוצר בעיקר בשני העשורים האחרונים, בעקבות הכניסה של הכסף הגדול לענף הכדורגל. בענף הכדורגל זורמים סכומי עתק, וענף זה מהווה אבן שואבת לטייקונים הרוכשים קבוצות כדורגל ומשקיעים סכומי עתק במועדוני הכדורגל, ברכישת שחקנים, בפיתוח המועדון, ועוד. משכך נטען כי ענף הכדורגל מהווה כיום ענף הספורט הקבוצתי הפופולארי ביותר עבור הלבנת הון².

האפשרויות לבצע הלבנת הון בענף הכדורגל הן מגוונות. על מנת להבין כיצד מתבצעת בפועל הלבנת הון בענף הכדורגל, יש לציין את שלושת השלבים הידועים לעניין הלבנת הון: א. השלב הראשון הוא, החדרה של הכסף ה"שחור", שמקורו בפשיעה, לתוך מערכת פיננסית לגיטימית. ב. ביצוע של פעולות פיננסיות במערכת הלגיטימית שאליה הוחדר הכסף השחור על מנת שפעולות אלו יסוו את המקור הבעייתי של הכסף השחור. ג. לאחר שהוסוו מקור הכסף השחור, מוטמע הכסף השחור בהתנהלותו הלגיטימית של העברין, וניתן להשתמש כעת בכסף השחור כאילו היה כסף שמקורו חוקי לגמרי.

שלושת שלבי הלבנת ההון נמנו במאמרו של שפר:

"הלבנת הון (Money Laundering) הנה תהליך של הטמעת רכוש שמקורו בפשיעה אל תוך המערכת הפיננסית הלגיטימית כדי שניתן יהיה להשתמש בו ללא חשש מרשויות האכיפה. בספרות מקובל לראות בהלבנת הון תהליך תלת-שלבי הכולל את השלבים הבאים: שלב ההשמה (placement) שבו מוחדר הכסף שמקורו בפשיעה אל תוך המערכת הפיננסית; שלב הריבוד (Layering) שבו נעשות הפעולות לטשטוש מקורו של הכסף; ושלב ההטמעה (Integration) שבו נמשך הכסף בצורתו החדשה ה"מולבנת" כדי לשמש את העברין לניהול אורח חיים"³.

בפועל, ניתן ליישם את "שיטת הפעולה" המתוארת להלבנת הון בקלות ובמגוון דרכים בענף הכדורגל. אחת האפשרויות הפופולאריות להלבנת הון באמצעות מועדוני כדורגל, היא באמצעות מועדוני כדורגל המצויים בקשיים כלכליים, ומחפשים משקיעים וספונסרים. מועדונים שכאלה מושכים אליהם משקיעים שיש ברשותם כסף שחור, המעוניינים להלבין אותו באמצעות הפעילות

² ראה בקישור הבא: <https://www.calcalist.co.il/sport/articles/0,7340,L-3639916,00.html>

³ יהודה שפר, "העברות שבחוק איסור הלבנת הון: המאבק הבינלאומי בהלבנת הון במציאות הישראלית", המשפט יא (תשס"ז). 555. 556.